

Υπόθεση C-806/21

**Σύνοψη της αιτήσεως προδικαστικής απόφασης κατά το άρθρο 98,
παράγραφος 1, του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου**

Ημερομηνία καταθέσεως:

21 Δεκεμβρίου 2021

Αιτούν δικαστήριο:

Hoge Raad der Nederlanden (Κάτω Χώρες)

Ημερομηνία της απόφασης του αιτούντος δικαστηρίου:

14 Δεκεμβρίου 2021

Εισαγγελική αρχή:

Openbaar Ministerie

Ποινική διαδικασία κατά:

TF

Αντικείμενο της κύριας δίκης

Αναίρεση κατά της απαλλαγής από την κατηγορία της μη συμμορφώσεως προς την απορρέουσα από το άρθρο 8, παράγραφος 2, του κανονισμού (ΕΚ) 273/2004 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 11ης Φεβρουαρίου 2004, περί των προδρόμων ουσιών των ναρκωτικών (ΕΕ 2014, L 047, σ. 1), υποχρέωση γνωστοποίησης, μεταξύ άλλων, της μεταφοράς και της κατοχής μεγάλων ποσοτήτων πρόδρομων ουσιών των ναρκωτικών.

Αντικείμενο και νομική βάση της αιτήσεως προδικαστικής απόφασης

Κατά την αναιρετική διαδικασία τέθηκε, όσον αφορά τη φερόμενη ως αποδειχθείσα προσαπτόμενη παράβαση, το ερώτημα αν οι όροι «επιχείρηση» και «περιστατικ[ά]» στο άρθρο 8, παράγραφος 1, του κανονισμού 273/2004 πρέπει να ερμηνευθούν ευρέως ή στενώς.

Προδικαστικά ερωτήματα

1. Πρέπει να θεωρηθούν ως «επιχειρήσεις» κατά την έννοια του άρθρου 2, στοιχείο δ΄, του κανονισμού 273/2004, τα φυσικά και νομικά πρόσωπα που δραστηριοποιούνται στη διάθεση διαβαθμισμένων ουσιών στην αγορά, κατά τρόπο ώστε η δραστηριοποίησή τους αυτή να συνιστά αξιόποινη πράξη κατά το άρθρο 2, παράγραφος 1, στοιχείο δ΄, της απόφασης-πλαϊσίου 2004/757;

Σε περίπτωση καταφατικής απαντήσεως στο πρώτο ερώτημα:

2α. Συνιστούν αυτές οι πράξεις επιχειρήσεως που αναφέρεται στο ερώτημα 1 «περιστατικ[ά]» κατά την έννοια του άρθρου 8, παράγραφος 1, του κανονισμού 273/2004;

2β. Συνιστούν πράξεις όπως η παραλαβή, η μεταφορά και η αποθήκευση διαβαθμισμένων ουσιών «περιστατικ[ά]» κατά την έννοια του άρθρου 8, παράγραφος 1, του κανονισμού 273/2004, εφόσον οι πράξεις αυτές δεν πραγματοποιούνται με σκοπό την προμήθεια των ουσιών αυτών σε τρίτους;

Σχετικές διατάξεις του δικαίου της Ένωσης

Αιτιολογικές σκέψεις 1, 2, 3, 6, 10, 11, 12 και 13, άρθρα 1 και 2, άρθρο 3, παράγραφοι 1 έως 4 και 6, άρθρο 4, παράγραφοι 1 έως 3, άρθρα 5, 7, 8, 10 και 12 του κανονισμού (ΕΚ) 273/2004

Άρθρο 1, σημείο 2, και άρθρο 2, παράγραφος 1, στοιχείο δ΄, της αποφάσεως-πλαϊσίου 2004/757/ΔΕΥ

Άρθρα 47 και 48 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Σχετικές διατάξεις του εθνικού δικαίου

Άρθρο 2 του Wet voorkoming misbruik van chemicaliën (νόμου περί προλήψεως της καταχρήσεως χημικών ουσιών)

Άρθρο 1, σημείο 1, του Wet op de economische delicten (νόμου περί οικονομικών εγκλημάτων)

Άρθρα 2, 10 και 10α του Opiumwet (νόμου περί ναρκωτικών)

Συνοπτική έκθεση των πραγματικών περιστατικών και της πορείας της διαδικασίας

- 1 Ο TF (στο εξής: κατηγορούμενος) μετέφερε με φορτηγάκι που ήταν μισθωμένο στο όνομά του χημικές ουσίες (μεταξύ των οποίων υδροχλωρικό οξύ και θειικό

οξύ) εκτελώντας πολλά δρομολόγια μεταξύ Λιέγης (Βέλγιο) και διαφόρων διευθύνσεων στις Κάτω Χώρες. Δεν του είχε δοθεί εύλογη ή επαληθεύσιμη εξήγηση σχετικά με το αν οι εν λόγω χημικές ουσίες θα χρησιμοποιούνταν για νόμιμους σκοπούς. Παρά την έλλειψη επισημάνσεως σε πολλές από αυτές, ο κατηγορούμενος γνώριζε ότι επρόκειτο για χημικές ουσίες, τις οποίες μετέφερε ως φιλική εξυπηρέτηση, χωρίς σύμβαση μεταφοράς.

- 2 Δεν αμφισβητείται ότι ο κατηγορούμενος έπρεπε να γνωρίζει ότι υπήρχε σοβαρός κίνδυνος, τον οποίο αποδέχθηκε, οι εν λόγω χημικές ουσίες να χρησιμοποιηθούν ως «πρόδρομες ουσίες» για την παράνομη παρασκευή συνθετικών ναρκωτικών.
- 3 Για τη συγκεκριμένη πράξη του απαγγέλθηκαν δύο κατηγορίες, και συγκεκριμένα της παραβάσεως του άρθρου 10α του Opiumwet και της μη συμμορφώσεως προς την υποχρέωση γνωστοποίησης περιστατικών ως επιχείρηση, όπως προβλέπεται στο άρθρο 8, παράγραφος 1, του κανονισμού 273/2004.
- 4 Κατ' έφεση, ο κατηγορούμενος καταδικάστηκε για το πρώτο αδίκημα, αλλά αθωώθηκε για το δεύτερο αδίκημα. Το εφετείο αιτιολόγησε την απόφαση αυτή ως εξής:
- 5 Το σύστημα παρακολούθησεως που εισήχθη με τον κανονισμό 273/2004 είχε ως στόχο την επίτευξη ισορροπίας μεταξύ της παράνομης χρήσεως χημικών ουσιών από τους παρασκευαστές παράνομων ναρκωτικών και της χρήσεώς τους για νόμιμους σκοπούς από τη χημική βιομηχανία.
- 6 Για τον σκοπό αυτό, προβλέφθηκε για τις επιχειρήσεις υποχρέωση γνωστοποίησης, η οποία συνίσταται στη γνωστοποίηση στις αρμόδιες αρχές κάθε περιστατικού το οποίο δείχνει ότι οι ουσίες μπορεί να εκτραπούν για την παράνομη παρασκευή ναρκωτικών.
- 7 Οι όροι «επιχείρηση» και «περιστατικά» που αναφέρονται στο κατηγορητήριο πρέπει να θεωρηθεί ότι χρησιμοποιήθηκαν με την έννοια που είχαν σύμφωνα με το άρθρο 8, παράγραφος 1, του κανονισμού 273/2004.
- 8 Με βάση τον ευρύ ορισμό του πρώτου όρου, ο κατηγορούμενος θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως «επιχείρηση». Ωστόσο, η φύση των ενεργειών του κατηγορουμένου και οι συνθήκες υπό τις οποίες αυτές πραγματοποιήθηκαν δεν υποδηλώνουν στην παρούσα υπόθεση «περιστατικ[ά]» που πρέπει να γνωστοποιηθούν κατά την έννοια του άρθρου 8, παράγραφος 1, του κανονισμού 273/2004. Επομένως, δεν πληρούνται καν τα στοιχεία της αντικειμενικής υποστάσεως του προσταπτόμενου αδικήματος, οπότε έπρεπε να εκδοθεί αθωωτική απόφαση ως προς αυτό.
- 9 Η Openbaar Ministerie (εισαγγελία) άσκησε αναίρεση κατά της αθωωτικής αποφάσεως.

Κυριότερα επιχειρήματα των διαδίκων της κύριας δίκης

- 10 Με τον λόγο αναιρέσεώς της, η εισαγγελική αρχή ισχυρίζεται κατ' ουσίαν ότι, λαμβανομένου υπόψη του σκοπού του κανονισμού 273/2004, ο όρος «περιστατικ[ά]» κατά την έννοια του άρθρου 8, παράγραφος 1, του κανονισμού 273/2004 πρέπει να ερμηνεύεται ευρέως.

Συνοπτική έκθεση του σκεπτικού της απόφασεως περί παραπομπής

- 11 Η αίτηση εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως έχει ως αφετηρία το γεγονός ότι αποδείχθηκε ότι ο κατηγορούμενος προετοίμασε ή παρέσχε συνδρομή σε αξιόποινες πράξεις που τιμωρούνται βάσει του *Opiumwet*, παραλαμβάνοντας διαβαθμισμένες ουσίες από εργοστάσιο χημικών στη Λιέγη (Βέλγιο) και στη συνέχεια μεταφέροντάς τες σε διάφορες τοποθεσίες στις Κάτω Χώρες και αποθηκεύοντάς τες εκεί. Οι πράξεις αυτές διώκονται ποινικώς, μεταξύ άλλων, προς μεταφορά στο εσωτερικό δίκαιο της αποφάσεως-πλαίσιου 2004/757, της οποίας το άρθρο 2, παράγραφος 1, απαιτεί από κάθε κράτος μέλος να εξασφαλίσει ότι τιμωρείται ποινικώς η κατασκευή, η μεταφορά, η διανομή πρόδρομων ουσιών, εφόσον ο δράστης γνωρίζει ότι πρόκειται να χρησιμοποιηθούν κατά ή με σκοπό την παράνομη παραγωγή ή κατασκευή ναρκωτικών.
- 12 Το ερώτημα που τίθεται στο πλαίσιο της αναιρετικής διαδικασίας έγκειται στο αν το εφετείο εκτίμησε εσφαλμένως το γεγονός ότι ο κατηγορούμενος, με τη συμπεριφορά του, υπέπεσε και σε παράβαση της υποχρέωσης που υπέχουν οι επιχειρήσεις να γνωστοποιούν στις αρμόδιες αρχές περιστατικά που σχετίζονται με διαβαθμισμένες ουσίες, όπως προβλέπεται στο άρθρο 8, παράγραφος 1, του κανονισμού 273/2004. Η παράβαση της ρυθμίσεως αυτής πρέπει, σύμφωνα με το άρθρο 12 του εν λόγω κανονισμού, να τιμωρείται με αποτελεσματικές, αναλογικές και αποτρεπτικές κυρώσεις και στοιχειοθετεί οικονομικό έγκλημα κατά το ολλανδικό δίκαιο.
- 13 Το ερώτημα που τίθεται στη συνέχεια αφορά το κατά πόσον βούληση του νομοθέτη της Ένωσης ήταν να μπορεί ένα (νομικό) πρόσωπο να διωχθεί και για τα δύο παραπάνω αδικήματα με αφορμή την ίδια πράξη (μεταφορά χημικών ουσιών).
- 14 Ο κανονισμός 273/2004 αποσκοπεί στην αποτροπή της διαλαμβανόμενης στην απόφαση-πλαίσιο 2004/757 συμπεριφοράς, δηλαδή της παράνομης διακινήσεως ναρκωτικών, επιβάλλοντας στις επιχειρήσεις την υποχρέωση να γνωστοποιούν περιστατικά που σχετίζονται με διαβαθμισμένες ουσίες. Κατά συνέπεια, οι κανόνες του ενωσιακού δικαίου θα μπορούσαν να ερμηνευθούν υπό την έννοια ότι πρέπει να γίνεται σαφής διάκριση μεταξύ των πράξεων που διώκονται ποινικώς βάσει των εν λόγω ρυθμίσεων: είτε ο κατηγορούμενος είναι, ως επιχείρηση, ένοχος παραβάσεως της υποχρέωσης γνωστοποίησης βάσει του άρθρου 8, παράγραφος 1, του κανονισμού 273/2004 είτε είναι ένοχος διαπράξεως μίας από τις πράξεις που διώκονται ποινικώς βάσει της απόφασης-πλαίσιου (των αδικημάτων που προβλέπονται στον *Opiumwet*).

- 15 Μια πιθανή εναλλακτική ερμηνεία θα ήταν ο κατηγορούμενος που διαπράττει πράξεις που τιμωρούνται βάσει της απόφασης-πλαισίου 2004/757 και αφορούν διαβαθμισμένες ουσίες να πρέπει επίσης να συμμορφώνεται με την υποχρέωση γνωστοποιήσεως που προβλέπεται στο άρθρο 8, παράγραφος 1, του κανονισμού 273/2004.
- 16 Το ερώτημα που τίθεται στη συνέχεια είναι ποιες συνέπειες (μπορεί να) προκύπτουν από αυτό λαμβανομένης υπόψη της αρχής *nemo tenetur* κατά την έννοια, μεταξύ άλλων, των άρθρων 47 και 48 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης και του άρθρου 6 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για την Προάσπιση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών. Σύμφωνα με τη νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και τον Χάρτη, η αρχή αυτή μπορεί να αποκλείει τη δίωξη και την τιμωρία του κατηγορούμενου βάσει πληροφοριών που ελήφθησαν από αυτόν υπό πίεση, μεταξύ άλλων επ' απειλή ποινικών κυρώσεων, εφόσον οι πληροφορίες αυτές προέρχονται από, ενδεχομένως καταγεγραμμένη σε έγγραφο, δήλωση στην οποία έχει προβεί ο ίδιος. Δεν αποκλείεται το ενδεχόμενο να μπορέσει ο κατηγορούμενος, αναφέροντας την αξιόποινη πράξη που ο ίδιος τέλεσε βάσει της υποχρέωσης γνωστοποιήσεως σύμφωνα με τον κανονισμό, να αποφύγει με τον τρόπο αυτόν τη δίωξη και την τιμωρία για παράβαση του *Orimumwet* ή, εν πάση περιπτώσει, να προκύψουν δυσκολίες στο πλαίσιο αυτής της διώξεως και της τιμωρίας.
- 17 Η οδηγία 2015/849 σχετικά με την πρόληψη της χρησιμοποίησης του χρηματοπιστωτικού συστήματος για τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες ή για τη χρηματοδότηση της τρομοκρατίας προβλέπει ότι η καλή τη πίστει γνωστοποίηση πληροφοριών από υπόχρεη οντότητα δεν συνεπάγεται οποιοδήποτε είδους ευθύνη γι' αυτήν. Ο κανονισμός 273/2004 δεν περιέχει ανάλογη διάταξη και, ως εκ τούτου, σε αντίθεση με την προαναφερθείσα οδηγία, δεν προσφέρει καμία προστασία έναντι ενδεχόμενων παραβιάσεων της αρχής *nemo tenetur*.
- 18 Στο πλαίσιο αυτό, τίθεται το ερώτημα πώς πρέπει να ερμηνευθούν οι όροι «επιχείρηση» και «περιστατικ[ά]» κατά την έννοια του κανονισμού 273/2004. Εάν και οι δύο όροι ερμηνευθούν ευρέως, όπερ θα συνεπάγετο για τον κατηγορούμενο υποχρέωση γνωστοποιήσεως στην προκειμένη περίπτωση, οι ανωτέρω συνέπειες θα επέλθουν σε μεγάλο βαθμό. Η κατάσταση διαφέρει εάν και οι δύο όροι ή ένας από τους δύο όρους ερμηνευθούν στενότερα. Συναφώς, μπορούν να επισημανθούν τα ακόλουθα.
- 19 Στην προκειμένη περίπτωση, φαίνεται ότι το εφετείο ερμήνευσε ευρέως τον όρο «επιχείρηση», ούτως ώστε να καταλαμβάνει και τον κατηγορούμενο η συμπεριφορά του οποίου συνιστά πράξη που τιμωρείται βάσει της απόφασης-πλαισίου. Ακριβώς με βάση τα πραγματικά περιστατικά που διαπίστωσε, ότι δηλαδή ο κατηγορούμενος παρέλαβε χημικές ουσίες από εργοστάσιο χημικών, τις οποίες εν συνεχεία μετέφερε και αποθήκευσε σε

διάφορες τοποθεσίες στις Κάτω Χώρες, το εφετείο τον υπήγαγε στην έννοια της επιχείρησης.

- 20 Αυτή η ευρεία ερμηνεία σημαίνει ότι κάθε πρόσωπο που μεταφέρει και αποθηκεύει διαβαθμισμένες ουσίες μπορεί να χαρακτηριστεί ως επιχείρηση η οποία, εφόσον συντρέχουν οι ανάλογες περιστάσεις, υπέχει υποχρέωση γνωστοποίησης. Υπέρ της απόψεως αυτής συνηγορεί το επιχείρημα ότι ο όρος «επιχείρηση» ορίζεται ευρέως στον κανονισμό ως «κάθε φυσικό ή νομικό πρόσωπο που δραστηριοποιείται στη διάθεση διαβαθμισμένων ουσιών στην αγορά». Τοιουτοτρόπως καθίσταται επίσης δυνατόν οι προβλεπόμενες στον κανονισμό υποχρεώσεις οι οποίες αποσκοπούν στην πρόληψη της καταχρήσεως πρόδρομων ουσιών ναρκωτικών να ισχύουν για όσο το δυνατόν μεγαλύτερο κύκλο προσώπων. Τούτο δεν αφορά μόνον την ήδη αναφερθείσα υποχρέωση γνωστοποίησης σύμφωνα με το άρθρο 8, παράγραφος 1, αλλά και τις λοιπές διατάξεις που προβλέπονται στον κανονισμό 273/2004 και απευθύνονται στις επιχειρήσεις.
- 21 Ωστόσο, η στενή ερμηνεία του όρου, σύμφωνα με την οποία μόνον τα (νομικά) πρόσωπα τα οποία δεν δραστηριοποιούνται στον τομέα της διακινήσεως διαβαθμισμένων ουσιών που τιμωρείται βάσει της απόφασης-πλαίσιοι χαρακτηρίζονται ως επιχειρήσεις, συνάδει ως επί το πλείστον με τον ορισμό της επιχείρησης στην πρόταση για την τροποποίηση του κανονισμού 273/2004 (COM[2012]548). Στην αιτιολογική έκθεση της εν λόγω προτάσεως χαρακτηρίζονται ως επιχειρήσεις «οι παρασκευαστές, οι διανομείς, οι μεσάζοντες, οι εισαγωγείς, οι εξαγωγείς και οι έμποροι χονδρικής πώλησης χημικών ουσιών που διενεργούν το νόμιμο εμπόριο πρόδρομων ουσιών των ναρκωτικών». Εξ αυτού θα μπορούσε να συναχθεί ότι επιβεβαιώνεται η θέση κατά την οποία βούληση του νομοθέτη της Ένωσης δεν ήταν, με τον εν λόγω κανονισμό, να θεωρηθεί ως «επιχείρηση» κάθε πρόσωπο που δραστηριοποιείται σε κάθε είδους εμπόριο διαβαθμισμένων ουσιών, ακόμη και όταν πρόκειται για παράνομες ενέργειες. Η ερμηνεία αυτή έχει ως συνέπεια την καθιέρωση ενός αυτοτελούς συστήματος στο ενωσιακό δίκαιο, στο οποίο ο κανονισμός 273/2004 και η απόφαση-πλαίσιο 2004/757 έχουν ως αντικείμενο ξεχωριστά αδικήματα που τιμωρούνται ή πρέπει να τιμωρηθούν και το οποίο αποτρέπει το ενδεχόμενο ο κατηγορούμενος που έχει διαπράξει αδικήματα βάσει του *Orimumwet* να είναι ταυτόχρονα ένοχος παραβάσεως κατά της υποχρέωσης γνωστοποίησης. Σύμφωνα με την ερμηνεία αυτή, ο κατηγορούμενος δεν υποχρεούται να αναφέρει τα αδικήματα που διαπράττει σε σχέση με τις διαβαθμισμένες ουσίες, γεγονός που εξαλείφει τις δυσκολίες που απορρέουν από την αρχή *nemo tenetur*.
- 22 Η ορθή διάκριση μεταξύ των πράξεων που περιγράφονται στον κανονισμό 273/2004 και εκείνων που περιγράφονται στην απόφαση-πλαίσιο 2004/757 δύναται επίσης να καταστεί ευχερέστερη με τη στενή ερμηνεία του όρου «περιστατικ[ά]» και δη υπό την έννοια ότι δεν αναφέρεται σε πράξεις που σχετίζονται άμεσα με ποινικά αδικήματα που διαπράττει η ίδια η επιχείρηση.

- 23 Η διατύπωση του άρθρου 8, παράγραφος 1, του κανονισμού 273/2004 αντιτίθεται σε μια τέτοια στενή ερμηνεία. Πράγματι, η ρύθμιση αυτή εκτείνεται σε «κάθε περιστατικό, όπως ασυνήθεις παραγγελίες ή συναλλαγές διαβαθμισμένων ουσιών που πρόκειται να διατεθούν στην αγορά, οι οποίες δείχνουν ότι οι ουσίες αυτές μπορεί να εκτραπούν για την παράνομη παρασκευή ναρκωτικών ή ψυχοτρόπων ουσιών». Η εν λόγω ρύθμιση φαίνεται να καταλαμβάνει τις επίμαχες στην παρούσα υπόθεση πράξεις της μεταφοράς και αποθηκεύσεως διαβαθμισμένων ουσιών.
- 24 Εάν ο όρος «περιστατικ[ά]» δεν πρέπει να ερμηνεύεται στενά, το ερώτημα σχετικά με το κατά πόσον η φύση των πράξεων πρέπει επίσης να λαμβάνεται υπόψη κατά την ερμηνεία του όρου αυτού εξακολουθεί να είναι κρίσιμο για την αξιολόγηση της παρούσας ποινικής υποθέσεως, υπό την έννοια ότι οι πράξεις αυτές πρέπει να αποσκοπούν στην (άμεση) παράδοση των διαβαθμισμένων ουσιών σε τρίτους. Στο πλαίσιο αυτής της ερμηνείας, δεν θα συνέτρεχαν τέτοια περιστατικά εφόσον η μεταφορά και η αποθήκευση διαβαθμισμένων ουσιών πραγματοποιούνται με σκοπό να διαπραχθούν αδικήματα κατά τον *Opiumwet*, είτε ατομικά είτε από κοινού με άλλους.
- 25 Τα ανωτέρω καταδεικνύουν ότι οι όροι «επιχείρηση» και «περιστατικ[ά]» κατά την έννοια του κανονισμού 273/2004 μπορούν να ερμηνευθούν με διαφορετικό τρόπο. Το ζήτημα της ερμηνείας των εννοιών αυτών είναι κρίσιμο για την έκβαση της υπό κρίση υποθέσεως. Τέλος, το πεδίο εφαρμογής της υποχρέωσης γνωστοποίησης βάσει του άρθρου 8, παράγραφος 1, του κανονισμού 273/2004 μπορεί επίσης να έχει συνέπειες όσον αφορά τη σχέση που υπάρχει με τα αδικήματα που τιμωρούνται βάσει του άρθρου 2, παράγραφος 1, στοιχείο δ', της απόφασης-πλαίσιου 2004/757 και την αρχή *nemo tenetur*.